

РОДЖЪР ЗЕЛАЗНИ ВЪВЕДЕНИЕ

Превод от английски: Владимир Германов, 1996

chitanka.info

Късият разказ е особен жанр. В него е налице пестеливост, която отсъства при романа. Авторът на романи може да си позволи известна разточителност. Може например да напише епизоди, които не са нужни и не допринасят за развитието на действието, под предлог че „дава плът на героя“, че „обогатява тъканта“ на произведението или пък че „оформя неговата цялост“. Отчасти това се дължи на факта, че не е задължително в романа да има една единствена идея, в него не се налага да се изгради добре очертана арка оттук дотам и повествованието да приключи, когато всичко е казано. Късият разказ прилича на балада, сравнена със симфония, късометражен филм, сравнен с пълнометражен игрален филм. Ужасно трудно е да се справиш с това и то добре. Трудно е да кажеш няколко неща с едно-единствено изречение, както понякога се налага. Трудно е да изрежеш цялата тлъстина и резултатът да не изглежда механичен. Идеята и изпълнението трябва да са в идеален синхрон помежду си.

Да изобразиш героя и средата, в която се движи, по този „стенографски“ начин, е сериозно постижение. Човек веднага си спомня О’Хенри, Саки, Деймън Рънъиън, лорд Дънсани, Джон Колиър — големите майстори в жанра. И за Фредрик Браун — виртуозът на свръхтрудната къса форма. Сред тях трябва да причислим и Робърт Шекли. Заедно с Джон Колиър той дори е навлязъл в днешния фолклор, което е особено постижение — веднъж на някакъв коктейл, чух негова история да се разказва като виц. Това е интересно, защото между Колиър и Шекли съществуват някои прилики. И двамата с удивително майсторство улавят чудното в рамките на обикновеното, прицелват се в човешките слабости и ги превръщат в център на разказа. Всичко се върти около малкото, а не голямото — най-същественото в „Демони“ например не е разбирането за демонология, до което читателят достига в края на разказа. Струва си да споменем и нещата, които Шекли прави чрез гледната точка в „Чудовища“, „Билет за Транай“ или „Разрешително за престъпник“. Тези разкази са строго логични. Всичко следва своята причина. Освен това са и забавни. Шекли е хуморист, който играе с идеи.

Това е много силна комбинация. Понякога я долавяме в поезията на Джон Дън. Помним я и у Марк Твен. Научната фантастика и приказната фантастика, като категории, могат да се смятат за особен вид сатира, защото използват бъдещето или някаква невероятна

ситуация, за да очертаят характерна особеност на съвременното общество, или аспект на реалността. При разказите на Шекли всичко това става съвсем открито и следователно ни доближава още повече до хумора, който потенциално присъства във всички фантастични истории. И понеже самият той гледа на света философски, то и хуморът му е по-скоро ироничен.

Начинът по който той изкривява реалността, странните ъгли, под които наблюдава ситуациите, за които пише, са уникални. Във всеки разказ читателят вижда нещо, което никога дотогава не е виждал. Няма излишни предисловия или заобикалки — пристъпва се направо към целта. Истината е, че началните изречения на разказите му са пример за това как да печелим читателския интерес. Тук ще цитирам само няколко от тях, подбрани съвсем случайно:

Хелмън извади последната репичка от консервната кутията с пергел.

Акинобоб изтича до колибата на Стария Певец и започна да танцува танца на важното съобщение, като удряше с опашка по земята, за да издаде нужните звуци.

Това бе последната среща на войните преди голямото празненство на съгледвачите и всички патрули бяха налице. Патрул 22 — Реецият се сокол — се бе прикрил в сенчестата кухня и провеждаше занятие по изпъване на пипала.

А беше ли чул глас?

Том Рибаря нямаше представа, че ще стане престъпник.

Отговарящия бе създаден така, че да просъществува колкото е необходимо — което беше дълго, според начина, по който някои видове измерват времето, и кратко, според начина на други. За Отговарящия беше достатъчно дълго.

Или този диалог, който е сред любимите ми и е съвсем близо до началото на разказа — макар и формално погледнато да не е „уловка“ за привличане на читателя:

— Добре, мисля, че имаме време... Чакай! Какъв ден сме днес?

Хум пресметна наум, после отговори:

— Петият ден на Лугат.

— Проклятие! — възкликна Кордовир. — Трябва да се прибера у дома, за да убия жена си.

— До залез има още няколко часа — отбеляза Хум.
— Мисля, че можеш да свършиш и двете.

Кордовир не беше много сигурен.

— Не искам да закъснявам.

— Добре тогава. Знаеш колко съм бърз — успокои го Хум. — Ако стане късно, ще се върна преди теб и ще я убия аз. Какво ще кажеш?

— Много мило от твоя страна.

Това е работа на човек, който познава занаята до съвършенство, който може да си позволи да се откаже от всякакви трикове и пак да постигне великолепен резултат, защото умението му е част от самия него.

Имал съм привилегията да работя с Робърт Шекли и познавам начина му на мислене. Ерудицията му е впечатляваща. Усещането му за формата на разказа винаги ме е удивлявало. Стъписвала ме е способността му да „жонглира“ с всевъзможни герои и ситуации, да ги заплита в замисъла си все по-дълбоко и по-дълбоко, докато накрая не попаднат точно там, където им е мястото. От него научих много. Продължавам да се уча от творбите му, от познанството си с него.

В това не съм сам. Влиянието му може да се долови навсякъде в жанра. Най-напред четох разказите му в списанията от петдесетте й шейсетте години. Споменете името му пред когото и да било от писателите на фантастика и в отговор ще видите усмивка, кимване или: „А помниш ли онзи разказ, в който...?“ Всеки, който е чел разказите му, е запазил някъде в дълбините на ума си спомен за тях. Невероятното им остроумие остава като усещане за нещо много ценно и много качествено. Удоволствието, че сега те са събрани на едно място, е огромно.

Почти винаги, когато пише въведения, човек казва, че се възхищава от съответния автор и — ако го познава лично — че е привързан към него. Толкова е лесно да кажа тези две неща за Боб! Разбира се, не го виждам често. Не позволява географията. Но когато сме заедно, се радвам на компанията му неимоверно. Той е умен, контактен и невероятно остроумен — каквито са и творбите му. Макар че тези бележки не ви казват нищо съществено във връзка с произведенията му, те са допустими за един страстен почитател, какъвто съм аз.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.